

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 242 «Туризм»

за магістерською програмою професійного спрямування

«Економіка та управління туристичною діяльністю»

на тему: «Стратегічні напрями розвитку гастрономічного туризму в
Одеському регіоні»

Виконавець

студентка 6 курсу 21 групи ЦЗФН

Єршова Олена Михайлівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Давиденко Ірина Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

**Одеса 2018 р.
ЗМІСТ**

	2
	стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ	
ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ	7
1.1. Сутність та визначення гастрономічного туризму.....	7
1.2.Класифікація напрямів гастрономічного туризму	19
1.3. Міжнародний досвід розвитку гастрономічного туризму	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ В	
ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	34
2.1. Оцінка впливу гастрономічного туризму на розвиток регіонів України.....	34
2.2.Аналіз пропозиції гастрономічних турів по Україні.....	41
2.3. Оцінка потенціалу розвитку гастрономічного туризму в Одеському регіоні	54
2.4. Маркетингові дослідження розвитку гастрономічного туризму....	67
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ	
РОЗВИТКУ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ.....	77
3.1. Рекомендації щодо розробки гастрономічних брендів України.....	77
3.2.Рекомендації щодо підвищення потенціалу гастрономічного туризму України.....	83
3.3. Розробка гастрономічного туру по Одеському регіону.....	86
ВИСНОВКИ.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	103
ДОДАТКИ.....	113

ВСТУП

Кулінарні традиції країн світу закладалися віками, оскільки випробовували вплив великого числа чинників, серед яких і вплив кліматичних умов і географічного положення, економічного добробуту країн і міра впливу інших культур. Поступово формувався етнос країни, і як наслідок цього процесу - становлення гастрономічних особливостей. При знайомстві з будь-якою країною безпосередньо стикаєшся з її культурою. Поза всяким сумнівом, їжа і ритуали її прийняття є найважливішим елементом матеріальної культури будь-якої нації. Існує твердження: хочеш упізнати культуру країни - спробуй її на смак. Саме з такою метою і сформувався новий напрям туризму - гастрономічний туризм.

Мета гастрономічних турів - насолодитися особливостями кухні тієї або іншої країни. В першу чергу, гастрономічний туризм є засобом пізнання менталітету, вікових традицій і національного духу народів через культуру приготування і вживання їжі. Таким чином, гастрономічний туризм - це більше, ніж звичайна екскурсійна поїздка, оскільки вимагає ретельного підходу до вибору місцевої їжі. Головна особливість гастрономічного туру полягає в дегустації саме тих блюд, які ніде у світі більше не зустрічаються.

Актуальність теми дослідження впливає з того, що у сучасному світі туризм – це багатогранне явище, що є тісно пов'язаним із економікою, історією, географією, архітектурою, медициною, культурою, спортом та іншими науками. Туристичну галузь закономірно вважають однією з найбільш швидкозростаючих галузей світової економіки XXI ст. Для багатьох країн індустрія туризму є найважливішою статтею доходу і, як наслідок, одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки. На сьогодні у світі один із найбільш популярних і нових видів туризму – гастрономічний. Все частіше мандрівники вибирають місця для відпочинку, виходячи з того, чи зможуть вони отримати там новий гастрономічний досвід. За даними Всесвітньої туристської організації (UNWTO, дослідження Global Report on Food Tourism), 79% туристів вибудовують маршрут, попередньо вивчивши

календар гастрономічних подій і особливості місцевої кухні. 88,2% туристів вважають гастрономію важливою складовою бренду території, тобто сприймають гастрономічний туризм як стратегічний елемент брендового іміджу регіону.

Така ж тенденція спостерігається і на території України. Україна, маючи глибокі культурні традиції, зокрема у харчуванні, може запропонувати численні цікаві гастрономічні тури як для закордонних, так і вітчизняних громадян.

Теорією і практикою туризму займалися протягом багатьох десятиріч провідні вчені світового рівня. До них можна віднести авторів Г. Аллен та К. Албала (Allen Gary J., Albala Ken, 2010), Л. Лонг (Long Lucy, 2004), Б. МакКерчер (McKercher Bob, 2008), Е. Вольф (Wolf E., 2006), м. Холл та Р. Мітчел (C. Michael Hall, R. Mitchell, 2011), Балабанов І.Т., Биржаков М.Б., Браймер Р.А., Дурович А.П., Зорін І.В., Квартальнов В.А., Кабушкін Н.І., Пазенко В.С. та багатьох інших. В Україні питаннями розвитку гастрономічного туризму як зарубіжного, так і вітчизняного займаються Басюк Д.І., Благополучна Н.О., Божук Т.І., Бусигіна А. та ін. Кляп М.П., Кукліна Т.С., Саламатіна С.Є., Селютин В.М., Токарчук Г.В., Шандора Ф.Ф., Шольц-Куліков Є.П. Однак, наявні проблеми актуалізують проведення досліджень і теоретичних напрацювань з метою визначення напрямів подальшого розвитку гастрономічного туризму в Україні загалом та в Одеському регіоні зокрема.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування і розробка практичних рекомендацій щодо визначення перспективних напрямів розвитку гастрономічного туризму в Одеському регіоні.

Відповідно до поставленої мети було визначено такі завдання:

- визначити сутність та специфіку гастрономічного туризму;
- надати класифікацію напрямів гастрономічного туризму;
- охарактеризувати міжнародний досвід розвитку гастрономічного туризму;

-оцінити вплив гастрономічного туризму на розвиток регіонів України;

- проаналізувати пропозиції гастрономічних турів по Україні;

- оцінити потенціал розвитку гастрономічного туризму в Одеському регіоні;

- провести маркетингові дослідження розвитку гастрономічного туризму;

- сформувані рекомендації щодо розробки гастрономічних брендів України;

- надання рекомендацій щодо підвищення потенціалу гастрономічного туризму України;

- розробити гастрономічний тур по Одеському регіону.

Об'єктом дослідження є процес розвитку гастрономічного туризму в Одеському регіоні.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних аспектів стратегічного розвитку гастрономічного туризму в Одеському регіоні.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі використовуються наступні методи:

- аналізу та синтезу - при визначенні категорії гастрономічний туризм;

- економіко-статистичний метод для аналізу економічних показників розвитку гастрономічного туризму в світі;

- спостереження та порівняння – при оцінці потенціалу розвитку гастрономічного туризму;

- опитування та анкетування – при проведенні маркетингових досліджень розвитку гастрономічного туризму;

- економіко-математичний – при побудові графіку беззбитковості запропонованого туру.

Для обробки та аналізу інформації використовувалися комп'ютерні програми Microsoft Word і Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, результати маркетингових досліджень.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження теоретичних і практичних аспектів розвитку гастрономічного туризму нами зроблені відповідні висновки:

1. У сучасному світі туризм – це багатогранне явище, що є тісно пов'язаним із економікою, історією, географією, архітектурою, медициною, культурою, спортом та іншими науками. Туристичну галузь закономірно вважають однією з найбільш швидкозростаючих галузей світової економіки XXI ст. Для багатьох країн індустрія туризму є найважливішою статтею доходу і, як наслідок, одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки. На сьогодні у світі один із найбільш популярних і нових видів туризму – гастрономічний. Все частіше мандрівники вибирають місця для відпочинку, виходячи з того, чи зможуть вони отримати там новий гастрономічний досвід. Важливим є те, що ЮНЕСКО визнає гастрономію частиною історичної та культурної спадщини людства.

2. В Законі України Про туризм відсутнє поняття гастрономічний туризм, та в загалі немає єдиного термінологічного визначення цього виду туризму. Зустрічаються терміни «кулінарний туризм», «винно-гастрономічний туризм», «гурман туризм», «гастрономічний туризм». Пропонуємо наступне визначення терміну «гастрономічний туризм», вважати основним: Гастрономічний туризм – спеціалізований вид туризму, що пов'язані з ознайомленням із історією, технологією та культурою споживання національних страв і продуктів, а також навчання і підвищення рівня професійних знань у сфері кулінарії.

3. Специфіка гастрономічних турів в тому що умови для їх розвитку мають потенціал абсолютно всі країни та регіони; тією чи іншою мірою вони є складовим елементом усіх турів. Але, на відміну від інших видів туризму, ознайомлення з національною кухнею стає головним мотивом, метою та елементом гастрономічної подорожі. Специфіка ще в тому, що вони не

носять характер сезонного відпочинку, сприяють просуванню місцевих господарств і виробників продовольчих товарів, підприємства туристичної інфраструктури; популяризують національні (місцеві) кулінарні традиції. Однак в силу своєї специфіки гастрономічні тури не продаються в масовому порядку.

4. В ході проведення аналізу міжнародного досвіду гастрономічного туризму, було з'ясовано, що гастрономічні тури значно розвинуті та організовані у Європейських країнах, серед яких лідирують Італія, Франція та Іспанія. До інших регіонів світу гастрономічні тури теж мають попит. Серед них можна виділити США, Австралію, Таїланд, Сінгапур та інші. Розробляються різноманітні міжнародні програми для розвитку гастрономічного туризму.

5. Україна має унікальний потенціал для формування конкурентоспроможного туристичного продукту. Українська кухня багатогранна та специфічна, що пов'язано з полікультурністю населення. Українська кухня виступає суттєвим фактором стимулювання туристичних потоків. А в етнографічних дослідженнях зафіксовано, що українська кулінарія налічує понад 4 тисячі рецептів різноманітних страв із м'яса (особливо свинини), риби, овочів, яєць, молочних продуктів.

В Україні починає активно розвиватися напрям туристично-гастрономічної діяльності. Набувають популярності винні тури Закарпаттям, Одеською, Херсонською та Миколаївською областями. Слід зазначити, що Україна входить до п'ятірки країн Європи, де винний туризм має величезні перспективи розвитку і є всесезонним. На думку дослідників, найбільш вдалою формою є поєднання винного та сільського туризму. Відзначають попит на гурман-тури в секторі етнотуризму та сільського зеленого туризму.

Перспективним у такому контексті, на нашу думку, є розвиток гастрономічного туризму, який сприятиме відродженню національних кулінарних традицій та буде вагомим фінансовим чинником поповнення державної скарбниці й грошових доходів населення країни, яке буде задіяне в

такому туристичному секторі. Під час гастрономічних турів туристи зможуть відвідати ресторани національної кухні, взяти участь у гастрономічних фестивалях, ознайомитися з історією та рецептурою національної кухні відповідно до сезонів, взяти участь у приготуванні національних страв тощо.

6. Проаналізувавши пропозиції вітчизняних туристичних операторів, слід зазначити: по-перше, гастрономічний туризм в Україні не набув масового характеру – професійними гастрономічними турами займається обмежене коло компаній; по-друге, існує диспропорція щодо місця проведення гастрономічних турів по Україні – більшість подорожей організовуються на Львівщині та Закарпатті, що пояснюється самобутньою культурою та специфічними кулінарними традиціями цих регіонів. Гастрономічні тури в чистому вигляді відсутні, вони йдуть як складові частини до інших пізнавальних турів, тому вважаємо, що розвиток гастрономічних турів – це актуальний напрямком розвитку туризму в Україні.

7. Одеська область - це унікальний полінаціональний регіон, в якому зосереджено багато різних культур зі своєю неповторною автентичною кухнею, з великою природною та культурно-історичною спадщиною. Яскравим фрагментом національних культур є національна кухня: традиції і технології приготування страв, особливості застольного етикету, особливості ставлення до їжі як етичної категорії і т. ін. Такий полінаціональний регіон є дуже привабливим стосовно розвитку гастро-, етнотуризму та винного туризму. Разом з цим, такий шанс можуть використовувати і національні меншини, які проживають на даній території, демонструючи власну автентичність через їжу, зберігаючи традиції і отримуючи додаткові доходи від туристів.

Гастрономічні тури можуть бути як окремими подорожами, турами вихідного дня, так і комплексними заходами: у вигляді поєднання з літнім відпочинком; інсентів-турів; у складі кейтерингових заходів. В Одеському регіоні пропонуються тури, що дозволяють ознайомитися з гастрономічними

особливостями болгарського, гагаузького та молдавського народів в поєднанні з етнографією. Основні напрямки гастрономічного туризму Одеської області це винні тури, сиро-винні тури та гастрономічні тури в поєднанні з етнографією.

8. В ході проведення маркетингових досліджень розвитку гастрономічного туризму в Україні та Одеському регіоні доведено, що внутрішній гастрономічний туризм – це перспективний напрямок, який потребує розвитку, що значну роль у розвитку гастрономічного туризму відіграють гастрономічні свята і винні фестивалі. Встановлено, що фірмові страви регіону мають вплив на вибір місця відпочинку, а задоволення туристичного попиту і подальший розвиток гастрономічного туризму переміщуються у площину державного інформування населення та підтримку місцевого бізнесу, який пропонує продукти для розвитку гастротуризму, формування нових турпродуктів.

9. В останні роки гастрономія стала невід'ємною частиною знайомства з тією або іншою територією, з її культурою і стилем життя. Гастрономічний бренд є дуже сильним стимулюючим фактором для туристів. Завдяки наявності гастрономічних брендів територія отримує додаткову популярність, а брендові продукти стають невід'ємною частиною іміджу конкретної місцевості. У роботі було запропоновано список гастрономічних брендів для України, розроблено гастрономічну карту Одеського регіону.

10. У роботі розроблено тур «Смак Бессарабії». Тур складає два дні подорожі по найколіоритнішим гастрономічним місцям Бессарабії, а саме Болградському району. Туристам буде надано можливість відвідати шість гастрономічних дестинацій. За нашими розрахунками вартість туру на два дні становить 3800,00 грн. Заплановано продати 200 послуг з позитивним економічним ефектом у розмірі 146 340,00 грн. Для досягнення точки беззбиткованості потрібно продати 53 тури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корнілова В.В. Сучасні тенденції розвитку гастрономічного туризму. // Ефективна економіка - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/37.pdf.
2. Драчева Е. Л. Гастрономічний туризм: сучасні тенденції і перспективи [Електронний ресурс] / Е. Л. Драчева, Т. Т. Христова. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/gastronomicheskii-turizm-sovremennyyetendentsii-i-perspektivy>.
3. Ковешніков В.С., Гармаш В.В. Винний та гастрономічний туризм: важливий потенціал розвитку економіки // Економічна наука - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2017/9.pdf.
4. Герасименко В. Г. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / В. Г. Герасименко, С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов [та інші]. – Одеса: Астропринт, 2013. – 304 с.
5. Давиденко І.В. Основні компоненти туристично-рекреаційного потенціалу / І.В. Давиденко // Соціально-економічні проблеми сучасності та концепція сталого розвитку в Україні та світі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2014. – Ч. 2. - С. 49-52.
6. Давыденко И.В. Пути формирования бренда туристической дестинации / И.В. Давыденко // Инновационные подходы к решению актуальных проблем сферы сервиса и услуг: Сб. научн. статей. – Вып. 5. – Киров: Изд-во ООО «Экспересс Принт», 2012. – С. 29-38.
7. Давыденко И.В. Доминанты рынка событийного туризма / И.В. Давыденко // Перспективы развития науки в современном мире: материалы междун. научно-практич. конф. – Краков, 2012. – С. 97-103.
8. Нездоймінов С.Г. Терруар як основа розвитку винного туризму на півдні України [Електронний ресурс] / С. Г. Нездоймінов // Агросвіт. -

2013. - № 22. - С. 46-52. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2013_22_9
9. Global Report on Food Tourism (2012), World Tourism Organization (UNWTO), Madrid, Spain. - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/amreports4-foodtourism.pdf>
 10. Драчова О.Л. Христов Т.Т. Гастрономічний туризм: сучасні тенденції і перспективи - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/gastronomicheskiy-turizm-sovremennyye-tendentsii-i-perspektivy>.
 11. The official site of World food travel association (2018) available at: - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: <http://www.worldfoodtravel.org> (Accessed 4 January 2018).
 12. Sajna S. Shenoy. Food tourism and the culinary tourist. A thesis presented to the Graduate School of Clemson University. Advisor Dr. William C. Norman, 2005.-210 p.
 13. Сірая Е.А. Концептуалізація гастрономічного туризму як інноваційної туристичної моделі у період глобалізації. PERSPECTIVE INNOVATIONS IN SCIENCE, EDUCATION, PRODUCTION AND TRANSPORT '2013- [Електроний ресурс.] - Режим доступу: <https://mail.google.com/mail/u/0/?zx=d1klt1z3ch02#sent/QgrcJHsHnPNMZgkQhMSHxTbJxBMQckGHMVL?projector=1&messagePartId=0.2>.
 14. Рутинський М.И., Зинько Ю.В. Зеленый туризм. - М., 2008.- 271 с.
 15. Hall, C.M. and Sharples, L. (2003), "The consumption of experiences or the experience of consumption? An introduction to the tourism of taste", Food tourism around the world, pp. 1–24.
 16. Global Report on Food Tourism (2012), World Tourism Organization (UNWTO), Madrid, Spain.
 17. Туристична агенція Travel Hunter - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: <http://thunter.ru/novosti/vsyo-chto-vi-hoteli-znat-o-gastroturizme-no-boyalas->

- sprosit/?fbclid=IwAR0yosA3peYQUO0_i9Gjf9glgOKZis4K6DZ36ilCUQz4VLMDtvbKQnych_U
18. Закон України Про Туризм - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
 19. Проект закону України №8317 від 20.04.2018 р. Про внесення змін в Закон України «Про туризм» відносно удосконалення державної політики у сфері туризму - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6F100A.html
 20. Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: підручник / Ф.Ф. Шандор, М.П. Кляп. — К.: Знання, 2013. — 334 с.
 21. Басюк Д.І. Інноваційний розвиток гастрономічного туризму в Україні / Д.І. Басюк // Наукові праці НУХТ — 2012. — № 45. — С. 128—132.
 22. Расулова А.М. / Потенціал ресторанного бізнесу у розвитку гастрономічного туризму України - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2015/18.pdf
 23. Кукліна Т.С. Гастрономічний туризм на туристичному ринку України . Сборник научных трудов SWORLD. Материалы между народной научно-практической конференции «Современные направления теоретических и прикладных исследований ‘2013» 19–30 марта 2013 г - [Електроний ресурс.] - Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer30/682.pdf>
 24. Стан та перспективи розвитку гастрономічного туризму на півдні Одещини / С. Є. Саламатіна // Наукові праці [Одеської національної академії харчових технологій]. - 2014. - Вип. 46(2). - С. 325-329. Ст – [Електроний ресурс].– Режим доступу: [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Np_2014_46\(2\)__82](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Np_2014_46(2)__82)

25. The official site of World food travel association (2018) available at: - [Електронний ресурс.] - Режим доступу: <http://www.worldfoodtravel.org> (Accessed 4 January 2018).
26. Гастрономический туризм. Сайт о вкусных путешествиях - [Електронний ресурс.] - Режим доступу: <http://www.gastrotur.ru>
27. World Foodtravel Association (ICTA) [Електронний ресурс.] - Режим доступу: <https://www.worldfoodtravel.org/cpages/home>
28. Малишкіна, Е.А. Тенденції розвитку ринку ресторанного бізнесу Росії в сучасних мовах / Е.А. Малишкіна // Вістник ТГУ, 2009. – № 5. – С. 263–266.
29. Гастрономічний туризм – екзотика чи модний тренд? / Усе для подорожей [Електронний ресурс], 2011. – Режим доступу: <http://www.rutraveller.ru>.
30. Гастрономічні тури / Опис готелів, курортів та цікавих місць [Електронний ресурс], 2011. – Режим доступу: <http://1001tours.com>.
31. Кіреєва, Ю.А. Подієвий туризм як новий напрямок на сучасному туристичному ринку / Кіреєва Ю.А. // Научний вістник МГИИТ, 2010. – № 6. – С. 16–21.
32. Гастрономічні тури / Туристичне агентство «Бриз» [Електронний ресурс], 2011. – Режим доступу: <http://www.breeze48.ru/rest/>.
33. Стельмах О.А. Перспективи розвитку ресторанної галузі в етнотуризмі / О.А. Стельмах, О.Г. Агеєнко, К.Ю. Коваленко // Розвиток туристичного бізнесу: міжнар. наук.-практ. конф., 17-19 березня 2011 р. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. С. 160–161.
34. День національного гастрономічного туру – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nationalfoodtourday.com>.
35. Офіційний сайт Глобальної асоціації гастрономічного туризму. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalfoodtourism.com>.

36. Travel Hunter. Ведущий эксперт по гастрономическому туризму – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://thunter.ru/novosti/vsyo-cto-vi-hoteli-znat-o-gastroturizme-no-boyalas-sprosit/>.
37. Via Regia – культурный шлях Європи - [Электронный ресурс].– Режим доступа: www.via-regia.org/ukr.
38. Гастрономический туризм. Сайт о вкусных путешествиях [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://www.gastrotur.ru>.
39. Жданова О., Кравченко Н. Гастрономічний туризм в Європейських країнах - [Электронный ресурс].– Режим доступа: http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/11016/1/%D0%A4%D1%82%D0%A0_%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB_6_06.pdf.
40. Oktoberfest 2018: даты проведения, история праздника и любопытные факты - [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://www.de-online.ru/oktoberfest>.
41. Найвідоміші кулінарні школи світу [Электронный ресурс].– Режим доступа: <https://harchi.info/blogs/san-ayt-j/nayvidomishi-kulinarni-shkoly-svitu>.
42. Патійчук В.О. Особливості організації гастрономічних турів - [Электронный ресурс].– Режим доступа: <https://turizmliol.wordpress.com/2017/04/02/%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%B3%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87/>.
43. Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму / Ф.Ф. Шандр.– Київ : Знання, 2013.– 334 с.

44. Головне управління статистики у м. Києві- [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=538&lang=1>
45. Все что нужно знать СЕГОДНЯ – Інтернет видання - [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/kyiv/kother/pochem-turisty-edut-v-kyiv-vkusnaya-eda-i-krasivaya-arhitektura-1109171.html>.
46. Інтернет видавництво «УНІАН» - [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.unian.ua/tourism/news/2344567-u-2017-roci-turisti-zalishili-u-lvovi-ponad-600-milyoniv-yevro-infografika.html>.
47. Офіційний сайт м. Одеса - [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/news/104361/>.
48. Матвеев В.В. Винний туризм як рекламний фактор й інструмент для стимулювання розвитку конкурентного потенціалу виноробних підприємств України / В.В. Матвеев // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Х., 2015. – № 10, Ч. 4.– С. 29–31. – (Економічні науки).
49. Божук Т.І. Сучасний стан і перспективи розвитку винного туризму (на прикладі Закарпатської області). / Т.І. Божук, Л.А. Прокопчук // Туристична індустрія: сучасний стан і перспективи розвитку: VI міжнар. наук.- практ. конф., 28–29 квітня 2011 р. – Луганськ, 2011. – № 6. – Том 2. – С. 171–177.
50. Яськова С. Гастрономічні фестивалі України-2018: куди навідатися, чим поласувати? Сайт Новини Хмельніччини - [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://ye.ua/gurman/34214_Gastronomichni_festivali_Ukrayini_2018__kudi_navidatisya_chim_polasuvati.html.
51. Фестивалі України - [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/node/3049>.
52. Топ -10 для винного туризму в .Україні- Електронне видання «Вокруг света»- [Електронний ресурс].– Режим доступу:

- <https://vokrugsveta.ua/food/top-10-mists-dlya-vinnogo-turizmu-v-ukrayini-30-10-2017>
- 53.Гастрономический тур - Електронне видання «Весьми как на ладони»- [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://lifeglobe.net/entry/9066>
- 54.Гастрономический туризм в Украине : лучшие направления, места и рекомендации - Електронне видання «Ukraine is» - [Електронний ресурс].- Режим доступу:<https://www.ukraine-is.com/ru/tury-po-ukraine-luchshie-gastronomicheskie-napravleniya/>
- 55.Вишнеvsька Г.Г. Гастрономічні свята та фестивалі як туристична атракція / Г.Г. Виневська А.О. Цегельник // Географія та туризм.- 2012. - № 18. – С. 55-62.
- 56.Головні пункти гастрономічної подорожі в Укра їні / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ipro.kiev.ua/content/golovnipunktigastronomichnoyi-podorozhi-vukrayini>.
- 57.Александрова А. Ю. Географія туризму / під ред. А. Ю. Александрової. – М. : Кнорус, 2015. – 592 с.
- 58.Мицько А. М. Українці рідше їздять відпочивати за кордон, а внутрішній туризм зростає- [Електронний ресурс] / А. М. Мицько. – Режим доступу : <http://m.newsru.com/russia/09feb2016/atortourism.html>.
- 59.Мицько А. М. Закарпатська народна кухня / М. А. Мицько. – Ужгород : Закарпаття, 2014. – 288 с
- 60.Білецька Я.О., Дюкарева Г.І., Радченко Л.О. Маркетингові дослідження розвитку кулінарного туризму в Україні - [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1814/1/%D0%A1%D0%B5%D0%BA.%20%D0%91%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%86%D0%BA%D0%B0%D1%8F%2C%D0%94%D1%8E%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B0%2C%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>

61. Новостной портал Бессарабии – Бессарабия INFORM - [Электронный ресурс].– Режим доступа: <https://bessarabiainform.com/2018/09/v-bolgrade-projdet-ezhegodnyj-mezhdunarodnyj-vinnyj-festival-gostyam-bridetsya-porabotat-rukami/>
62. Интернет ресурс – События Doroga.ua - [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://www.doroga.ua/Pages/Events.aspx?EventID=1558>.
63. Первые организованные группы туристов посетили Болград - Траса Е - 95- [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://trassae95.com/all/news/2017/08/18/pervye-organizovannye-gruppy-turistov-posetili-bolgrad-40865.html>
64. Роман Козловський. Вино-сирний туризм на півдні Одеського регіону: Болград – Інтернет видання «Южний курьєр» - [Електронний ресурс].– Режим доступа: <https://uc.od.ua/columns/rkozlovskiy/1194502>.
65. Садиба сільського зеленого туризму «В .Маланки» » - [Електронний ресурс].– Режим доступа: http://usadba-umelani.at.ua/news/otdykh_vykhodnogo_dnja_na_usadbe_selskogo_turizma_odesskoj_oblasti_u_melanii/2014-04-21-2
66. AngaTravel - [Електронний ресурс].– Режим доступа: <https://anga.ua/ru/city/bolgrad.html>
67. Національне албанське свято «Великий Курбан» - SkyGroup – туристична компанія - [Електронний ресурс].– Режим доступа: <http://skygroup.in.ua/natsionalnyiy-albanskiy-prazdnik-velikiy-kurban/>.
68. Желанное вино Украинский «Колонист» Интернет издавательство Goodwine - [Електронний ресурс].– Режим доступа: <https://goodwine.ua/ru/news/4091-zhelannoe-vino-ukrainskiy-kolonist>.
69. Офіційний сайт виноробні «Колонист» - [Електронний ресурс].– Режим доступа: <https://kolonist.com.ua/>
70. Иванов С.В., Домарецький В.О., Басюк Д.І. та ін./Винний туризм: підручник для студентів вищих навчальних закладів – Кам'янець-

- Подільський : ФОП Сисин О.В., 2012 – 472 с. - [Електронний ресурс].–
Режим доступу: <http://eurowine.com.ua/?q=node/19943>
71. Валуйко Г.Г. Вино на радість и на горе нам дано /Г.Г. Валуйко.- Виноград. - 2009. - № 6 (17), июнь. - С. 64-67.
- 72.Каталог виробників українського сиру/Cheese Україна - [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://cheese.in.ua/general.html>
- 73.Інтернет-видання Zmi.cк.ua - [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zmi.cк.ua/oblast/stalo-vdomo-yaka-strava-na-cherkaschin-viznana-koronnoyu-nfografka.html?fbclid=IwAR3MnXszkGSFpoAo2wkAZ_cTPQUr29ERbk-cUtp46KFvTEnIZ_MJsJTd8R8
- 74.Інфографіка / Мультимедійна платформа іномовлення України – Укрінформ - [Електронний ресурс].– Режим доступу: ukrinform.com.
75. Каталог провідних підприємств України «Україна сьогодні». – 2014- [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://rada.com.ua/ukrRegionsPotential/Odesa>.
- 76.Лідери внутрішнього туризму в Україна : інфографіка - Міністерство економічного розвитку і торгівлі України - [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://prm.ua/lideri-vnutrishnogo-turizmu-v-ukrayini-infografika/>.
- 77.Бусигін А. П. Як організувати кулінарний туризм? / А. П. Бусигін // Готельний і ресторанний бізнес. – 2016. – № 2. – С. 74–76.
- 78.Александрова А. Ю. Географія туризму / під ред. А. Ю. Александрової. – М. : Кнорус, 2015. – 592 с.
- 79.Горобець М. «Шоколадний» потяг в Монтре / М. Горобець // Українська туристична газета. – 2006. – 10.XII.
- 80.Нехаєва Н. Гастрономічний туризм як перспективний напрямок розвитку [Електронний ресурс] / Н. Нехаєва, С. Терехова // Природничі та математичні науки в сучасному світі : зб. ст. за матер. XXXIV

міжнар. навч.- практ. конф. – Новосибірськ: СибАК, 2015. – № 9(33). –
Режим доступу: <http://sibac.info/conf/naturscience/xxxiv/42803>.

81. Особливості Бессарабської кухні – Інтернет видання Факти-
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://fakty.com.ua/ru/kultura/20181012-osoblyvosti-bessarabskoyi-kuhni/>.
82. Олександр Барбов / Інтернет блог Болгарської кухні – Інтернет видання
Факти- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://alex-
barbov.livejournal.com/47105.html](https://alex-barbov.livejournal.com/47105.html).